

De Nieuwe

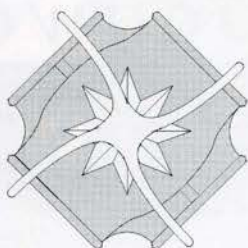
Zelfzwichter

in dit nummer

- Redactioneel
- Jaar van de vrijwilligers
- Molens in de stad
- Molennieuws
- Gildenieuws
- Examens
- Groninger Molenarchief
- Molenaarsgraf
- Nieuws van de Stichting DGM
- Verstild verleden (35)
- Kunst in de molen
- Najaarsvergadering 2000 VVvdGM
- Boekennieuws
- Biotoop Winschoten
- Molenpuzzel

Colofon

De *Nieuwe Zelfzwichter*
Jaargang 4, no. 4
december 2000
ISSN 1386-4920

De *Nieuwe Zelfzwichter* is het kwartaalblad van de gezamenlijke molenorganisaties in de provincie Groningen.

Het blad verschijnt in de maanden maart, juni, oktober en december. Leden van de vereniging Vrienden van de Groninger Molens en leden van de Stichting De Groninger Molen ontvangen het blad automatisch. Niet-leden kunnen zich op dit periodiek abonneren voor f 25,00 per jaar (4 nummers). Losse nummers kosten f 5,00 exclusief porto.

Opgave lidmaatschap + abonnement:

Vereniging Vrienden van de Groninger Molens,
t.a.v. Ledenadministratie, Aweg 5^c, 9718 CS Groningen

Opgave abonnement voor De *Nieuwe Zelfzwichter*

Aweg 5^c, 9718 CS Groningen
(Molenbureau / Monumentenhuis)

Secretariaatsadressen:

- Vrienden van de Groninger Molens,
Aweg 5^c, 9718 CS Groningen, tel. (0597) 59 19 31
- Stichting De Groninger Molen, Aweg 5^c, 9718 CS
Groningen, tel. (050) 3 12 16 94, fax (050) 3 14 25 84
- Gilde van Vrijwillige Molenaars, afd. Groningen,
p.a. Vindicatstraat 50, 9741 CZ Groningen,
tel. tijdelijk via voorzitter L. Duijm (050) 534 48 83

Redactie:

Redactie van De *Nieuwe Zelfzwichter*: Aweg 5^c, 9718 CS
Groningen, tel. (050) 312 16 94, fax (050) 314 25 84,
e-mail: groninger.molens@fmog.nl

J.C. van Driel - Groningen, G. Geertsema - ten Broek -
Groningen, H.A. Hachmer - Nieuwe Pekela, M. Strijkstra-
Kalk - Groningen, D. Lippe - Groningen (lay-out).

De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden artikelen in te korten en/of aan te passen. Overname van artikelen is eerst na overleg met de uitgever toegestaan.

Aan dit nummer werkten mee:

H. Berends, M.E. v. Doornik, H. Deinum, L. Duijm,
G. Geertsema, A. v. Giessen, J. Gramsbergen,
L. Groenewold, H.A. Hachmer, H. Noot, J. Oldenhuis,
B. Oomkens, B. Poppen, D. Reitsema, A. Schaafsma,
T. Sleijfer, J.J. Sterenberg, R. Swijghuizen, D.L. Timersma,
D.J. Tinga, G.J. de Vries, I. Wierenga

Grafische basisvormgeving:

Biche Eleveld bNO - Groningen

Drukwerk:

Zodiak Groep - Groningen

Oplage:

900 exemplaren

Sluitingsdatum kopij:

12 februari 2001

foto omslag:

De Vier Winden, Pieterburen
foto: Stichting De Groninger Molen

- 2 • **Redactioneel**
- 2 • **Het jaar van de vrijwilligers**
Als alle vrijwilligers de lier aan de wilgen zouden hangen, zou veel onmisbaar werk niet meer gedaan worden...
- 3 • **Molens in de stad**
Als je weet waar je kijken moet, is hier en daar nog wat terug te vinden van verdwenen molens in en rond de stad.
- 8 • **Molennieuws**
*Bij de A van Adam staat een superkorte geschiedenis van recente en langer geleden bouw- en herstelwerkzaamheden aan de gelijknamige molen.
Bij Ander molennieuws vindt u onder andere wetenswaardigs over een molenbrand bij de oosterburen.
De Agenda vertoont nog veel gaatjes.*
- 12 • **Gildenieuws**
Een vette knipoog en 'Ik meul'n, you mill?'
- 13 • **Examens (2x)**
Een examen is een belangrijke markering. Zoiets als een punt achter een zin: op zichzelf heeft hij geen betekenis, maar hij moet er wel zijn.
- 14 • **Berichten uit het Groninger Molenarchief (2x)**
De werkgroep spreekt. Ton praat gewoon tegen u.
- 16 • **Bij het graf van een molenaar**
Soms overleeft de herinnering aan een molenaar de molen waarmee hij heeft gewerkt.
- 17 • **Nieuws van de Stichting De Groninger Molen**
De Groninger molenorganisaties hebben helemaal geen ruzie, maar de onderlinge communicatie zou beter kunnen. Overname, integratie, fusie?
- 19 • **Verstild verleden (35)**
Eikenbomen bij Veldkamps meulen te Bellingwolde: ook vroeger was lang niet iedere molenbiotoop ideaal.
- 20 • **Kunst in de molen: een succesvolle combinatie**
Twee smaken cultuur in een nieuw product dat lekker op de tong blijkt te liggen.
- 21 • **Najaarsvergadering 2000 van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens**
Er woedde een verhitte discussie over bluswater. Verder: 2001 in 13 punten.
- 23 • **Boekennieuws**
*Een molinologen-excursie in 1997 resulteerde in een overzicht van alle bekende oliemolens en oliemolensrestanten in Groningen en Drenthe.
Aan de Zaanse Schans is men bezig een jong schaap over de dam te trekken. U kunt eerste hulp verlenen door een boek met plakplaatjes te bestellen.*
- 24 • **Winschoter molens ernstig bedreigd door hoogbouw**
De gemeente wil het toch doen in hun achtertuin. NIMBY!
- **Molenpuzzel**
Donkere winteravonden: warme chocolademelk, appelvellen, oliebolletjes en... een molenpuzzel!

Redactioneel

Op het moment dat deze redactioneel geschreven wordt is er gelukkig niets ernstig gebeurd in ons kleine molenwereldje. Erg vrolijk worden we niet van het jaar 2000. Bekende molenliefhebbers kwamen te overlijden en molens werden door vuur verteerd, maar ook de keerzijde hoort bij het leven. Gelukkig wordt er ook erg veel gerestaureerd. De molen van Pot zie ik elke dag weer een stukje verder uit de as herrijzen. Een molen met een prachtige biotoop. Fietsende vanaf de Ommelandenwijk tot bij het Heeresmeer volgt de molen mij bijna elke dag, of liever omgekeerd, volg ik de molen. Je moet er oog voor hebben en molengek zijn: het kleinste puntje molen zie ik tijdens vakanties al tussen de bomen verschijnen. De kreet 'Kijk een molen!' roept bij andere inzittenden altijd de vraag op: 'Waar dan?'.

De herfst- en wintermaanden zijn altijd een lust voor mijn 'molenogen'. Het vallende blad laat sommige mensen werkelijk met molentjes lopen, maar onthult ook letterlijk diverse in het landschap staande monumenten.

De molen van Gieten is komende vanaf Veendam dankzij een gedurfd kapbeleid van de gemeente weer goed zichtbaar. Gek werden de molenaars van de 'bomenliefhebbers' die zich niet realiseren dat de bomen rond de molen tot een paar decennia geleden ontbraken opdat er geen windbelemmering zou ontstaan. Toch is gelukkig nu een deel van de bomen in Gieten verdwenen.

Goed voorbeeld doet goed volgen - daarom onze vraag aan diverse Groninger gemeenten en aan Provinciale Staten: WIE VOLGT?

Tot 2001.

Het jaar van de vrijwilligers

Het jaar 2001 is door de Verenigde Naties uitgeroepen tot jaar van de vrijwilligers. Het museum waar ik werk heeft zo'n 120 vrijwilligers 'in dienst' die allerlei hand- en spandiensten verrichten. Natuurlijk staan we stil bij 'Het jaar van de vrijwilliger' en organiseren we diverse activiteiten ter ere van deze vrijwilligers. Zelf vroeg ik me af hoe het in de molenwereld gesteld is met het jaar van de vrijwilligers. Wordt de vrijwillig molenaar nu eindelijk eens door moleneigenaren in de watten gelegd? Het vrijwillig molenaar zijn lijkt voor sommige organisaties zo'n vanzelfsprekendheid. Gelukkig zijn er ook molenorganisaties die hun vrijwilligers niet vergeten. Een rollade, een kerstpakketje, een vrijwilligersreisje. De beloningen zijn er in soorten en maten en worden zeer op prijs gesteld. Niets is immers voor een molenaar zo frustrerend als jaren geen bestuurslid op je molen gezien te hebben,

of nog erger, ze niet zou kunnen herkennen! Dus heren/dames bestuursleden. Kijk eens in uw kas, uw portemonnee en spoed u naar de vergeten watermolenaar of de soms misschien wel stoffige korenmolenaar, of en dat is natuurlijk nog beter, bedenk eens iets ludieks om uw vrijwilligers te eren. Is het idee bovendien erg bijzonder, dan loopt u ook nog kans dat de media er op af komen en publiciteit is toch wat we willen.

Kortom '2001: Internationaal jaar van de vrijwilligers', vergeet het niet!

Websurfers kunnen voor meer informatie terecht op <http://www.vrijwilligerswerk.nl>

H.A. Hachmer

Molens in de stad

In steden waren vroeger concentraties te vinden van allerhande industriemolens. Voor een betere windvang werden ze daar vaak op de stadswallen of de stadsmuren gebouwd of op een zeer hoge onderbouw. Aan de hand van een oude prent van een stad kunt u zo schatten hoeveel inwoners hoeveel inwoners die stad heeft: ongeveer 1000 per koppel maalstenen.

• = besproken molens

Van de ongeveer duizend molens die ooit in de provincie Groningen te vinden waren zijn er nu nog een honderdtal over. De verspreiding is nu omge-

keerd: de overgebleven molens zijn bijna alleen nog op het platteland te vinden, uit de steden zijn de molens vrijwel verdwenen.

De stad Groningen heeft verschillende molens gehad. Van de echte stadsmolens is niets meer over. Ook van de molens rond de oude stad is niet veel meer over. Maar veel plekken waar molens hebben gestaan zijn nog wel terug te vinden. Soms is de plek waar vroeger een molen heeft gestaan nog op de een of ander manier herkenbaar, maar in veel gevallen is er niets meer te zien.

In dit artikel voeren we u langs de plaatsen waar molens hebben gestaan en laten we zien hoe het er daar nu uitziet. Daarvoor is het niet eens nodig uitgebreid onderzoek te doen in de archieven. Met een paar boeken over Oud-Groningen en een oude kaart (die ook te vinden is in de historische atlas van Wolters Noordhoff) is al veel boven water te brengen. We houden ons graag aanbevolen voor aanvullende en nieuwe informatie of commentaar.

Tocht langs historische molenplaatsen

Molens in de binnenstad

Bezien we de historische kaart nauwkeurig dan lijkt het alsof er op de bolwerken aan de zuidzijde van de stad molens hebben gestaan. Op de kaart ontbreekt echter de bijbehorende afkorting. Dat hier molens hebben gestaan is wel aannemelijk, gezien de straatnamen: Driemolendrift (nabij Emmaplein), Heerepoortenmolendrift en Ypenmolendrift (beide nabij Herenplein) en Kleine Molenstraat (achter het politiebureau). De exacte locatie van deze vroegere molens is echter niet duidelijk.

Tot 1904 heeft in de binnenstad de molen *De Noordstar* gestaan aan de Noorderbinnensingel. De molen is afgebrand; nu staat hier de watertoren, verscholen achter een nieuwbouwcomplex.

De Noordstar, oude situatie

De Noordstar, huidige situatie

Molens vlak buiten de (oude) stad

Omdat molens industriële bedrijven waren, werden ze gebouwd op plaatsen waar de goederen gemakkelijk aan- en afgevoerd konden worden. In vroeger

tijden was de ligging aan een vaarweg zeer belangrijk. We zien dan ook dat veruit de meeste molens aan bevaarbaar water staan: Reitdiep, Boterdiep, Damsterdiep, (Oude) Winschoterdiep, Hoornse Diep en Hoendiep.

De behoefte aan wind heeft tot gevolg dat molens buiten de stad op enige afstand van de stadswal in het open gebied werden gebouwd. Daar kon de bij verordening geregelde vrije toestroming van wind (windrecht) wel worden gehandhaafd.

Reitdiep

Kijken we buiten de stadswallen (van 1850) dan zien we dat er aan het Reitdiep een molen heeft gestaan met grote capaciteit en veelzijdig gebruik. Hier stond *De Oude Held* die werd gebruikt als bark-, pel- en oliemolen. Zijn functies waren respectievelijk malen van eikenschors voor de leerlooierij, pellen van gort en olie slaan uit vlaszaad. Ter plekke (bij de Herman Colleniusbrug) is de watertoren gebouwd.

De Oude Held, oude situatie

De Oude Held, huidige situatie

Boterdiep

Gaan we noordwaarts dan zien we, destijds een flink buiten de stad, twee molens aan het Boterdiep. De koren- en pelmolen van Noorderhoogebrug *De Wilhelmina* is er nog steeds. Het is de hoogste stellingmolen van de provincie. Op zaterdagmiddagen is de (draaiende) molen opengesteld voor publiek.

De Wilhelmina

Tussen de stad en *De Wilhelmina* stond de olie- en pelmolen *De Steenbok*, ongeveer halverwege, waar nu de Soendastraat/Palembangstraat lopen. De molen werd ook wel *Halfweg* genoemd; hij is in 1917 afgebroken.

Damsterdiep

Langs het Damsterdiep stonden veel molens. De historische atlas vermeldt in ieder geval twee oliemolens, twee zaagmolens en een pelmolen. In het begin van de twintigste eeuw stonden er nog twee oliemolens die lijnolie sloegen uit vlaszaad. Het restproduct werd verkocht als veekoeken. Deze molens heetten *Concordia* en *De Meeuw*. Laatstgenoemde stond tegenover de plek waar de Oliemuldersweg op het Damsterdiep uitkomt. In 1909 zijn beide molens afgebroken, maar van *De Meeuw* bestaat nog een deel van de stenen onderbouw (terugwijkende muren).

De Steenbok, oude situatie

De Steenbok, huidige situatie

Aan het Damsterdiep stond even buiten de Steentilpoort een zaagmolen van de firma Maathuis en Zoon. De molen is in 1917 gesloopt, hij stond tegenover de plaats waar de Zaagmuldersweg op het Damsterdiep uitkomt. Op die plek staat nog een van de huizen uit die tijd. Verschillende nieuwe straatnamen in deze buurt herinneren aan de vroegere zaagmolens: Balkgat, Zagerij, Holtstek.

De Meeuw en verder weg Concordia, oude situatie

Huidige situatie t.p.v. *De Meeuw*: links het in de tekst genoemde huis

(Oude) Winschoterdiep

Ook langs het (Oude) Winschoterdiep hebben verschillende molens gestaan. De Oliemuldersstraat en Houtzagersstraat in de Oosterpoort-buurt wijzen daar nog op, zo ook de naam Barkmolenstraat (aan de overzijde van het Oude Winschoterdiep). Ter plaatse van de brug van de zuidelijke ringweg over het Oude Winschoterdiep heeft tot 1904 de houtzaagmolen *De Zaaier* gestaan.

De Zaaier, oude situatie

De Zaaier, huidige situatie

Helpman

Verder zuidwaarts komen we in Helpman. In het centrum, vlak bij de Verlengde Hereweg aan de Helpermolendrift, heeft een korenmolen gestaan. Omdat de molenaar overging op elektrisch malen, werd de molen in 1918 gesloopt. De onderbouw staat er nog steeds (in gebruik als kantoor).

Helpermolen, oude situatie

Helpermolen, huidige situatie

Hoornse Diep

Ten westen van Helpman hebben verschillende poldermolens gestaan in het gebied tussen de hoog gelegen Hondsrug (waarop Helpman en Haren zijn gelegen) en het in de laagte stromende Hoornse Diep (nu grotendeels vervangen door het Noord

Willemskanaal). Die molens werden ook nog wel eens verplaatst. Vlak bij het later gegraven Noord Willemskanaal (aan de oostkant) stond vanaf 1863 poldermolen *De Helper*. Bij de aanleg van de snelweg (1969) is de molen verplaatst naar de oostelijke oever van het Paterswoldsemeer (vlak bij het sluisje). Deze molen draait op zondagmiddag; hij is dan geopend voor het publiek.

De Helper, huidige situatie

Aan het Hoornse Diep heeft de zaagmolen *De Haan* gestaan, ongeveer ter plekke van de roeiclub Gyas. Deze molen werd onttakeld in 1916.

Volgens de historische atlas heeft aan het Hoornse Diep vlak bij de stad nog een poldermolen gestaan (iets ten zuiden van de spoorbrug over het Noord Willemskanaal).

De Haan, oude situatie

De Haan, huidige situatie

Hoendiep

Tenslotte is in de historische atlas te zien dat aan de zuidzijde van het Hoendiep, ongeveer waar het Hoendiep de ringweg kruist, een oliemolen moet hebben gestaan. Iets ten noorden daarvan, ergens op het bedrijventerrein Hoendiep, heeft in het boerenland een poldermolen gestaan. Deze molen en *De Haan* zijn al in de negentiende eeuw afgebroken.

Als we de vele plekken in en rond de stad beschouwen waar molens hebben gestaan - het zijn er vele tientallen geweest, waaronder veel industriemolens - dan kunnen we concluderen dat het er een en al bedrijvigheid was. De meeste molens zijn al in de negentiende eeuw verdwenen. De laatste grote afbraakgolf trok in de twintigste eeuw over de provincie; de opkomst van stoom en elektriciteit was daar debet aan. Het is jammer dat er maar twee van die molens bewaard zijn gebleven: *De Wilhelmina* en *De Helper*.

Bronnen:

Kaart uit de collectie Algemeen Rijksarchief
'Nostalgisch gezicht Groningen' door Frans Banga
'Groningen, de stad van mijn moeder' door G.W. Kattenbeld
'Groninger Molenboek' (1981) door B. van der Veen Czn.

Noot van de redactie:

Het in de rubriek Boekennieuws genoemde blad *Molinologie* (nummer 13) behandelt de bekend gebleven oliemolens in Groningen en Drenthe. De door T.H.J. Sleijfer genoemde oliemolens vindt u daar ook allemaal terug.

Molen nieuws

(De nummering tussen () verwijst naar de nummering in het Groninger Molenboek – 2de druk, welke is uitgegeven in 1981)

Poldermolen Olinger koloniemolen (6), Appingedam

De Olinger koloniemolen werd 100 jaar geleden gebouwd als vervanger voor een door brand verwoeste poldermolen aan de Groeve in Appingedam. Vergeleken met andere molens heeft deze molen maar een korte periode dienst gedaan: circa 60 jaar. Ongeveer 10 jaar geleden werd de vijzel vernieuwd en in een nood-situatie zou deze molen de taak van het nieuwe elektrische gemaal over kunnen nemen. Naast de molen heeft nog een gebouwtje gestaan waarin een locomobiel was opgesteld. Deze motor kon de vijzel aandrijven tijdens reparatiewerk aan de molen of bij onvoldoende windkracht. Aan het einde van de Tweede

Wereldoorlog werden de dijken doorgestoken (inundatie) waardoor de gehele polder onder water kwam te staan (zie de foto). Voor de molen naar een de molen was dat een gedwongen rustperiode waaraan na de bevrijding spoedig een eind kwam.

De Olinger koloniemolen is nu eigendom van Molenstichting Fivelingo. Vrijwillig molenaars bedienen de molen en hebben een controlerende taak voor wat betreft het onderhoud van de molen.

Wilt u de molen bezoeken? Bel even voor een afspraak: telefoon 0596-622926.

Korenmolen De Jonge Hendrik (7), Den Andel

Het restauratieplan voor *De Jonge Hendrik* is door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg goedgekeurd. De subsidiebedragen vallen tegen. Het bestuur van Molenstichting

Winsum doet alle moeite om het resterende bedrag bijeen te krijgen.

In 2000 zijn de kozijnen en ramen onder de stelling hersteld. De ramen zijn naar een schilderswerkplaats gebracht om te worden geverfd.

Poldermolen Windlust (22), Overschild

Veel had de Slochter Molenstichting verwacht van fase I in het restauratieproces, dat voor dit jaar stond gepland. Ambtelijke molens zaten ons hier dwars (vreemd: wind was er toch genoeg dit jaar). Door een vertraging in het correspondentiedeel van dit proces kon het vernieuwen van de stelling, waar voldoende geld voor op de plank lag, niet worden gestart. U begrijpt deze zin niet? Wij zien de zin ook niet. In gewoon Nederlands: we hadden een akkoord over het verouderde plan. Aangezien inmiddels een nieuw plan van ruwweg f 250.000 op tafel ligt, moet hierover opnieuw schriftelijk om accordering worden verzocht. Ons verzoek was snel genoeg klaar. Maar dan moet het verder via de lokale overheid. En daar zit 'm de kneep. De Slochter Molenstichting rekent op betere tijden in 2001.

Molen Adam (28), Delfzijl

Korenmolen *Adam* werd in 1662 als poldermolen gebouwd aan het Boterdiep in de gemeente Bedum en heeft daar tot 1817 de Zuidwolderpolder bemalen. In dat jaar is de molen verkocht aan Hendrik Jan Brouwer die de molen liet ombouwen tot een koren- en pelmolen. In 1875 brandde de korenmolen in het centrum van Delfzijl af door blikseminslag geheel af. Molenaar Hendrik Geertsema kocht de *Adam* en

Olinger poldermolen, Laskwerd-Appingedam
Foto: Collectie A. Schaafsma, Appingedam

plaatste deze op de onderbouw in Delfzijl. Tot 1954 heeft de molen dienst gedaan als productiemolen voor Delfzijl en omstreken.

De gemeente Delfzijl werd in 1954 eigenaar van de molen *Adam*; een restauratie volgde. Een deel van de molen werd ingericht als expositieruimte voor kunstenaars. In 1997 werd de gehele stelling vervangen en in 1999 werden diverse balken in de kap vernieuwd. In oktober 2000 heeft molenmaker Jellema werkzaamheden uitgevoerd aan de romp en het wiekenkruis. In combinatie met de reconstructie van het Molenbergplein zal ook de onderbouw van

de molen worden gerestaureerd. De molen is iedere zaterdag open voor publiek van 14:00 tot 17:00 uur.

Korenmolen Joeswert (35), Feerwerd

De stelling is gerepareerd, ter ondersteuning van een slechte balkoplegging is een sleutelstuk geplaatst. Tevens heeft de Fa. Dunning de spantring plaatselijk opgezet.

Korenmolen De Meeuw (36), Garnwerd

Firma Dunning heeft de bovenas opgetempeld en naar voren gebracht. In verband daarmee is een

nieuw steenbord gemaakt. Bovendien is de kruikabel vastgezet op de lier. Jacob Oosterhof heeft windborden vervangen.

Poldermolen De Eendracht (42), Sebaldeburen

De zomer van 2000 ligt al weer enige tijd achter ons. In deze periode werd, verdeeld over 2 weken, de molen geheel geleverd door de vrijwilliger. Hierbij werd gebruik gemaakt van een hoogwerker. Dit had als voordeel dat er veiliger en sneller kon worden gewerkt. Voordat het regenseizoen - het maal seizoen dus - begon, werden de staven van het rondsel op de maalspil 180 graden gedraaid en waar nodig vastgezet met epoxyhars. Enkele staven moesten worden vernieuwd. Het lager van de koningspil in de ijzerbalk was totaal versleten. Het is, volledig aan het zicht onttrokken, vervangen door een modern tonlager. De molen is onlangs weer vereeuwigd op een molenansichtkaart. Deze kaart is te bestellen bij H. Berends, Provincialeweg 7, 9862 PA Sebaldeburen (0594-612700). De kaarten kosten f 0,50 per stuk exclusief verzendkosten. Bij grotere afname ineens, reductie! U kunt de kaarten ook kopen op het Molenbureau.

Korenmolen Entreprise (98), Kolham

Begin oktober is de afdekking gereed gekomen op het onderdak van deze molen. De werkzaamheden zijn uitgevoerd door Molema. De Slochter Molenstichting had tevens het plan om de stellingdeuren dicht te maken en de kapotte ramen te vernieuwen, maar op advies van Molema wachten we hier nog even mee. De molen is nog doordrenkt met blus- en vooral regenwater. Luchten is het advies. Inmiddels is een compleet bestek voor herbouw gereedgekomen. Zo gauw een goede indicatie van de kosten bekend is, zal het formele

Adam, voorjaar 2000

Foto: Henk Deinum

proces bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg worden opgestart om de restauratie subsidiabel te stellen. De stichting is verheugd over het feit dat eerdere participanten in de financiering opnieuw een bijdrage hebben toegezegd.

Het actiegironummer (4920 o.v.v. **Herbouw Molen Kolham**) is een succes. Tot nu toe komen er vooral bijdragen van particulieren binnen, maar ook andere molenstichtingen geven een bijdrage. Hartverwarmend! De stichting werkt nauw samen met de Vereniging van vrienden van de *Entreprise* te Kolham en brengt in dit verband hun slogan graag onder uw aandacht 'Kolham zonder molen? Dat nooit!' (L. Groenewold)

Molen De Jonge Jan (121), Uithuizen

De openingstijden van *De Jonge Jan* staan niet juist in de *Nieuwe Zelfzwichter* 2000/3. De molen is iedere dinsdag en donderdag en vaak ook zaterdag van 10:00-12:00 uur en van 13:00-16:00 uur geopend voor bezoekers. Voor andere dagen is het mogelijk een afspraak te maken met vrijwilliger Bob Poppen, telefoon 0595-434825 of e-mail (B.Poppen@net.HCC.nl)

Korenmolen De Vriendschap (134), Winsum

Molenmaker Doornbosch heeft herstelwerk verricht onder andere aan de maalschijfloop, de spil en de steenkuij. Het maalwerk is hiermee weer bedrijfsklaar. Op een roede is een beugel aangebracht voor het bevestigen van een roedeketting.

Korenmolen De Ster (135), Winsum

De Ster staat sinds oktober regelmatig 's avonds in het licht van spotlights die door Jan Scholtens zijn aangebracht; waarvoor hulde! De molen heeft een nieuw stel zeilen gekregen en ook een nieuwe vangstok.

Ander molennieuws

In het bestuur van de Molenstichting Winsum is D.J. Tinga tot voorzitter gekozen. Voormalig voorzitter J. Venhuizen is nu algemeen bestuurslid.

De informatie naar de donateurs van de Molenstichting Winsum is verbeterd door de uitgave van 't Gaande Werk (4 tot 8 blz.). Het bevat molennieuws en wetenswaardigheden over de vijf molens van de Molenstichting Winsum.

De spinnenkopzaagmolen van Wedderveer (128) werd het afgelopen seizoen verrast met het bezoek van een aantal opmerkelijke gasten.

Het begon allemaal tijdens het Groninger Molenweekeinde, toen de jeugdige Johan van Dijk uit Warffum een bezoek bracht aan Wedderveer. Johan bracht een bijzonder geschenk mee: een schaalmodel van de *Spinnenkop*, compleet met een windroos. Het unieke stukje huisvlijt is door Johan vervaardigd aan de hand van foto's en tekeningen. De miniatuur ging vergezeld van een boekwerkje waarin de wetenswaardigheden over de molen staan opgetekend. Het schaalmodel, dat uit houtjes is opgebouwd, heeft een veilige plaats in het bijgebouw van de molen gekregen.

De tweede opmerkelijke gast was de rattenvanger van Hamelen, die zijn

Johan van Dijk bij de spinnenkopmolen van Wedderveer

Foto: A. Dost, Wedderveer

gastoptreden bij de wereldtentoonstelling in Hannover onderbrak voor een weekendje Wedderveer. De ratten- vanger inspecteerde de molen in vol ornaat, maar slaagde er niet in ratten te verschalken.

Het derde merkwaardige bezoek aan de *Spinnekop* betrof geen molenliefhebber, maar een zwerm hoornaars. Deze op grote wespen gelijkende insecten bouwden een nest in de kap van de molen. De hoornaars lieten zich door het draaien van de wieken niet van de wijs brengen en gingen onverstoord verder met hun 'bouwactiviteiten'. Van het bedienen van de pal waren ze echter niet gediend. In voorkomende gevallen deden zowel de molenaar als de bezoekers er verstandig aan een veilig heenkomen te zoeken. De hoornaars zorgden er op hun beurt voor dat ook een aantal niet-molenliefhebbers een bezoek aan de *Spinnekop* bracht.

Molen Fulkum (Ostfriesland, kreis Wittmund) afgebrand

Door brandstichting is de lage stellingmolen, de *Johanni-Mühle* op 21 augustus 2000 in brand geraakt. De particuliere eigenaar is als verdachte in hechtenis genomen. Volgens het Ostfriesland Magazin waren 70 brandweerlieden in de weer met blussen. Van de molen bleef alleen de lage stenen onderbouw over. Doordat de ingangsdeuren openstonden, werkte het geheel als een schoorsteen en stond de molen zeer snel in lichterlaaie.

De molen is vermoedelijk gebouwd in 1869; hij was in bedrijf tot 1954. De molen is enkele jaren gelden gerestaureerd voor DM 400.000 en nu zouden de zelfkruisende kap en het gevlucht aan de beurt komen. Bijzonder was de loopbrug vanuit de fraaie molenaarswoning naar de molen; een situatie die we bijvoorbeeld ook in Bagband aantreffen. Of de molen herbouwd zal worden, is nog een vraag.
(M.E. van Doornik)

Durch die Mühlekonstruktion ist der Sogeffekt zu stark, wie dieser Bild auch beweist. Die *Johanni-Mühle* stürzte vollkommen in sich zusammen.

OPROEP

Tijdens de ledenvergadering van de vereniging Vrienden van de Groninger Molens op 9 november 2000 hield Lammert Groenewold (secretaris van de Slochter Molenstichting) een presentatie over de *Entreprise*. De onderwerpen: een beetje historie, foto's van de brand en van het opruimen van het restant. En

natuurlijk achtergrondinformatie over verzekeringsproblematiek en de brandweer. En vooral: hoe nu verder?

Het viel op dat sommige krantenknipsels, interieur- en exterieurfoto's een ademloze stilte in de zaal veroorzaakten. Normaal gewoon een plaatje; nu opeens een historisch belangrijk document.

Wie beschikt nog over oude ansichtkaarten / (oude) foto's (zowel interieur als exterieur als van de brand, wellicht ook de vorige molenaars) en wil deze tijdelijk afstaan aan de Slochter Molenstichting? De stichting wil deze dan scannen om de computerpresentatie te vervolmaken. We houden bronvermeldingen bij en het materiaal komt per omgaande onbeschadigd retour. Bij voorbaat dank voor uw medewerking. Neem contact op met Lammert Groenewold, Hoofdweg 67, 9619 PB, Froombosch. Tel 0598-399191 of l.groenewold@hetnet.nl

De presentatie is nu al geschikt om belangstellenden te informeren, maar een uitgebreider tijdsbeeld doet de molen alleen maar meer recht. De stichting is bereid, als het maar even kan, deze presentatie ook elders te verzorgen.

AGENDA

23 december 2000

Belgerinkel bij poldermolen *De Goliath* (122), Uithuizermeeden.

Van 10:00 tot 17:00 uur is er een kerstmarkt met verschillende activiteiten voor jong en oud.

1 Molens lopen gesmeerd met reuzel van Ten Kate BV

In de opleiding is ons geleerd dat de as, vijzellager enz. met reuzel gesmeerd moeten worden. In de provincie Groningen hebben we gelukkig Ten Kate BV in Musselkanaal, een vetsmelterij die ons harde en zachte reuzel kan leveren. De hoeveelheid van beide verpakkingen is 12,5 KG. Het bestuur van het Gilde Vrijwillig Molenaars afdeling Groningen heeft besloten een voorraad reuzel in te slaan. U kunt als u reuzel nodig hebt contact opnemen met C. Kosmeier, molenaar op *De Korenschoof* te Noordlaren (telefoon 0598-421701).

2 Lesbrieven Molens

De lesbrieven 'Molens moeten malen' kan speciaal voor uw molen op maat worden gemaakt. De lesbrieven is bedoeld voor de bovenbouw van het basisonderwijs en voor andere geïnteresseerden.

De drukker van de oude versie is bereid om tegen kostprijs de lesbrieven te leveren. Uit het overleg met de drukker is gebleken dat:

- op het voorblad een afbeelding van uw molen geplaatst kan worden;
- op de achterkant van het voorblad informatie kan komen te staan over bijv. openingstijden, bijzonderheden en historie van uw molen; ook kunt u evenementen op uw molen vermelden (max. 1 A4 tekst);
- op de eerste pagina van de lesbrieven nog een tweede afbeelding kan worden geplaatst;
- de lesbrieven kan per jaar worden besteld en dat hij dan kan worden

aangepast aan het nieuwe seizoen;

- u voor de kleur van de omslag kunt kiezen uit lichtgeel, lichtgroen en lichtblauw;
- op verzoek van vele Gilde-leden ook een Engelstalige versie te bestellen is (in dat geval dient u zelf de Engelse tekst over uw molen te leveren; een lesbrieven zonder Engelse tekst over uw molen is ook mogelijk);
- de uiterste sluitingsdatum voor het volgende jaar 1 maart 2001 is;
- de lesbrieven bestemd is voor Gilde-leden, leden van de Vereniging Vrienden Groninger Molens en leden en donateurs van de Stichting De Groninger Molen.

De kosten bedragen f0,50 per exemplaar (plus portokosten); er is geen

minimale bestelhoeveelheid.

Ga als volgt te werk om de lesbrieven in uw bezit te krijgen:

- Onderstaand bestelformulier met twee afbeeldingen van uw molen, de Nederlandse (of de Engelse) tekst toezenden aan: L. Duijm, Hoornsedijk 8, 9752 XJ Haren.
- Het totale bedrag (lesbrieven plus porto) overmaken op banknummer 385160399 t.n.v. C. Kosmeier, 9626 AD Schildwolde.

Pas als het bedrag op bovenstaande rekening is ontvangen, wordt uw bestelling in behandeling genomen. Levering afhankelijk van binnenkomst en capaciteit van de drukker. Wij streven er naar uw bestelling voor 15 april 2001 te leveren.

Bestelformulier lesbrieven 'Molens moeten Malen'

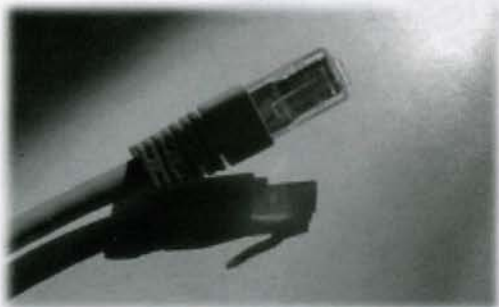
Aantal Nederlands lesbrieven lichtgeel:	 x f0,50	= f.....
Aantal Nederlands lesbrieven lichtgroen:	 x f0,50	= f.....
Aantal Nederlands lesbrieven lichtblauw:	 x f0,50	= f.....
Aantal Engelse lesbrieven lichtgeel:	 x f0,50	= f.....
Aantal Engelse lesbrieven lichtgroen:	 x f0,50	= f.....
Aantal Engelse lesbrieven lichtblauw:	 x f0,50	= f.....
Portokosten 2 t/m 75 ex.	f11,-	= f.....
76 t/m 150 ex.	f14,-	= f.....
151 t/m 350 ex.	f18,20	= f.....
Totaal bedrag over te maken naar banknummer 385160399		= f.....

Een Duitstalige versie is dit seizoen onder dezelfde voorwaarden te bestellen als de Engelse.

Vergeet niet twee afbeeldingen en de tekst mee te zenden! Toezenden voor 1 maart 2001.

InterNet Noord

Quality Provider

**Postbus 6081
9702 HB Groningen**

Tel. (050) 368 69 70

***<http://www.inn.nl>
info@inn.nl***

geen wachttijden

snelle verbinding

goede service

uitstekende helpdesk

v.a. f 30,-/maand

onbeperkte toegang

ook voor ISDN!

ondersteunt V90

*ISO 9001-gecertificeerd
&
KEMA-gekeurd*

Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij

speciaal voor molenaars

SINDS 1873 SPECIALIST IN HET VERZEKEREN VAN WINDMOLENS

**Hoofdkantoor Deventer: Singel 19 - Postbus 448 - 7400 AK Deventer
Telefoon (0570) 61 23 53**

Wij zijn net zo
thuis in
de buurt
als u

Rabobank

FIRMA EKKELKAMP

De speciaalzaken voor: Volkorenmeel

*Hondensport, Vogelzaden,
Paardenvoeders, Vogels
Aquariumbenodigdheden,
Hengelsportartikelen
en alles voor Uw huisdieren*

Rijksstraatweg 135
(050) 535 02 15
Haren (Gr)

P. REITSEMA

AMBACHTELIJK MOLENAAR

Schipvaart 36
9883 PR OLDEHOVE

Producent van diverse soorten meel, zoals:

- VOLKOREN TARWEMEEL
- MEERGRANENMEEL
- GEPLETTE TARWE
- ROGGEBOEM
- ROGGE
- HAVER
- LIJNZAAD
- PANNENKOEKMEEL

De molen is voorzien van een pellerij, zodat we
nog de OUDERWETSE GORT voor u hebben.

Molen "De Leeuw"
Oldehove Tel. (0594) 59 16 28

Oostervolge 52a
Postbus 40
9989 ZG Warffum
tel. 0595-422496
fax. 0595-423292

De Evenementenhal is een multifunctionele hal:

- drie tennisbanen voor recreatie, training, competitie of toernooien
- mogelijkheden voor zaalvoetbal, korfbal, badminton en volleybal
- indoor Bowlsmaten voor uren plezier
- bedrijfstoernooien voor alle zaaIsporten
- ruimte voor beurzen, tentoonstellingen, concerten, reünies, personeelsbijeenkomsten, e.d. (oppervlakte 1850 m²).

Warffum is centraal gelegen in Noord-Groningen, goed bereikbaar per trein en auto.

Vraag vrijblijvend een offerte!

Wij hebben een grote collectie geboortecadeaus, zoals:

*kindercouverts,
rammelaars,
spaarpotten,
servetbanden,
paplepels en
geboortebekers
in zilver en pleet.*

GRAVEREN IS GRATIS!

JUWELIER **REPKO**

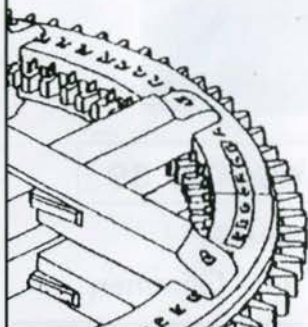
Herestraat 4
Groningen
tel. (050) 312 91 31

Molenmakersbedrijf
Molema
V.O.F.

Provincialeweg 4, 9677 TW Heiligerlee

telefoon (0597) 59 16 60
telefax (0597) 59 11 76
mobiel 06 53 22 48 91

Mulder Pot - Kropswolde

KORENMOLEN **De Hoop**

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- volkorenmeel
- tarwemeel
- viergranenmeel
- pannenkoekmeel
- boekweitmeel

Openingstijden:

woe. t/m vrij. 14.00-17.00 uur
zat. 10.00-12.00 en 14.00-17.00 uur

Molenaar J.J. Pot
Telefoon (0598) 39 49 53

Naar windmolen

Joerwert

Te Feerwerd voor:

- ✓ tarwemeel
- ✓ tarwebloem
- ✓ rijst
- ✓ gort
- ✓ pannenkoekmeel
- ✓ gemengd graan
- ✓ en andere molenproducten
- ✓ (ook voor zelfbakkers/sters)

Donderdag, vrijdag en zaterdag geopend van
13.30 - 17.30

Molenaar Rolf Wassens

☎ (0594) 62 15 45 / 62 19 45

BAKKER *de Rappe Schoenlapper*

Fa. DOORNBOS

A-Kerkhof 33 - 9712 BC Groningen
Telefoon : (050) 312 08 07

DE KAMERSPECIALIST

**HUUR
VERHUUR
ADVIEZEN
BEMIDDELING**

Beheer van Huizen, Kantoren
en Bedrijfspanden.
Gespecialiseerd in Kamerverhuur.

Eendrachtskade N.Z. 25
9718 BB Groningen
☎ (050) 313 34 16
Geopend : 10-12 en 13-17.30 uur

JAN VOS

Rietdekkersbedrijf

**Al meer dan 25 jaar
vakmanschap**

⌘ Boerderijen
⌘ Villa's
⌘ Recreatiebungalows

⌘ **Molens**
⌘ Bungalows

Ook voor reparatie en onderhoud

tel./fax (050) 406 20 39

Oude Boerenweg 11 - Glimmen

Examens te Zeerijp

D.J. Tinga

Op dinsdag 26 september hebben drie nieuwe vrijwillige molenaars hun molenaarsexamen met goed gevolg afgelegd: Paul Dijkema en Jan Scholtens uit Winsum en A. Plomp uit Westerwijtwerd. Paul heeft zijn opleiding gevolgd op de molen *De Vier Winden* te Pieterburen bij instructeur D.J. Tinga en Jan volgde zijn opleiding op de molen *De Onderneming* te Vierhuizen bij instructeur B. Dijk. De heer Plomp uit Westerwijtwerd heeft zijn opleiding gevolgd bij instructeur D.F. Wijchgel in Garsthuizen. Eén kandidaat werd helaas afgewezen. De examens werden gehouden op de molen *De Leeuw* te Zeerijp.

De kersverse molenaars hadden zich terdege voorbereid op het examen. Nadat ze zich zo'n twee jaar hadden verdiept in zowel de praktijk als de theorie van het molenaarsvak, gaf het een tevreden gevoel dat al die gedane moeite niet voor niets was geweest. De kandidaten werden door de examencommissie van De Hollandsche Molen flink aan de tand gevoeld. De commissie bestond deze keer uit de heren G. de Vries (vrijwillig molenaar op *De Kat* te Uitgeest en vaste examinerator) en de regio-examinatoren J. Derkman uit Denekamp en Ida Wierenga-Spijk uit Roodeschool. Secretaresse van de commissie was ook nu weer mevrouw E.N. Pouw-Schipper

uit Naarden. Zij noteert de vragen en de antwoorden daarop van de kandidaat. In het dagelijks leven maakt ze o.a. molenzeilen in haar eigen zeilmakerij. Haar man, Gerrit Pouw, is bekend in de molenwereld als tekenaar van de technische tekeningen die in de cursusboeken van de vrijwillige molenaars gebruikt worden.

Op de examendag was er niet veel wind, maar toch konden de vangproef en de verdere praktische handelingen met de molen, die een belangrijk onderdeel van de examens vormen, voldoende worden uitgevoerd.

Vooraf Molenstichting Winsum is natuurlijk zeer verheugd dat er nu ook in het dorp Winsum meer molenaars beschikbaar zijn voor het laten draaien van de beide molens!

Examen vrijwillig molenaar op molen De Zwaluw te Zuurdijk

J. Gramsbergen

De heren M. Maggi uit Pieterburen (instructeur B. Dijk), R. B. Hofman uit Middelstum (instructeur D.F. Wijchgel), M. Ravesloot - net 18 jaar! - uit Rottevalle (instructeur S. de Jong) en G.J. de Boer uit Suameer (instructeur G. Gremmé) hebben op donderdag 26 oktober examen gedaan te Zuurdijk. Met een zuidzuidwesten wind van ong. 6 Bft en af en toe een buitje was het eigenlijk prima examenweer. De examencommissie, G. de Vries, J. Derkman

(regio-examinator), I. Wierenga-Spijk (regio-examinator) en secretaresse E.N. Pouw-Schipper heeft de heren danig doorgezaagd over hun molenkennis. De eerste drie kandidaten zijn geslaagd; helaas moet de heer De Boer het nog een keer overdoen.

Een leuke gebeurtenis speelde zich af tijdens de lunch, die door vrijwillig molenaar Gerard Zijlma was georganiseerd. Ida Wierenga-Spijk deelde mee

dat ze even weg moest; als ze niet op tijd terug zou zijn om de derde kandidaat te examineren, moest de commissie maar zonder haar beginnen. Niemand van de commissie begreep hier iets van. Ida Wierenga kwam echter even later met een prachtig boeket bloemen uit het trapgat te voorschijn om die vervolgens aan te bieden aan mevrouw Pouw. Wat bleek: mevrouw Pouw was vandaag haar 300e examen aan het notuleren.

Ida heeft het ook voor elkaar gekregen vrijwillig

molenaar Ben Steijn tot twee keer toe de perenboom in te jagen om een emmer stoofperen te plukken. Eén emmertje was toch wel wat weinig - peren genoeg in de boom.

Al met al werd het een heel gezellige dag. Bij het afscheid om halfzeven vroeg mevrouw Pouw nog even netjes of er nog kosten verbonden waren aan de genoten lunch. Jan Gramsbergen antwoordde spontaan dat dit natuurlijk aangeboden was door de vrijwillig molenaars. Dat kon hij makkelijk zeggen omdat Gerard Zijlma de lunch betaald had.

Berichten van het Groninger Molenarchief

Werkgroep Groninger Molenarchief

Het Groninger Molenarchief is wegens verhuizing gesloten van 20 november 2000 tot 20 februari 2001. Het nieuwe bezoekadres is Mussel A Kanaal z.z. 1, 9541 VR Veele. De overige gegevens zijn nog niet bekend en worden te zijner tijd gepubliceerd.

Als u iemand kent die nog overtallige molengegevens heeft of die ze te leen wil afgeven, bel dan met het Groninger molenarchief.

Onderstaande molenliefhebbers hebben diverse molenzaken aan het Groninger molenarchief afgestaan. Wij danken de gevers hartelijk.

Na het overlijden van de heer W.O. Bakker heeft de familie Bakker de complete verzameling van W.O. Bakker aan het Groninger Molenarchief gegeven. De verzameling bestaat uit afbeeldingen, krantenknipsels, plakboeken, notitieboekjes, diverse molen tijdschriften, dia's, foto's, negatieven, copyrights en publicatierechten. Deze omvangrijke verzameling

zal na de verhuizing worden geïnventariseerd en ontsloten zodat alles in de toekomst kan worden ingezien. De molenboeken van de heer W.O. Bakker zijn door het Groninger Molenarchief overgenomen en gaan gebruikt worden om een leeszaal in te richten op de nieuwe locatie. De verzameling W.O. Bakker blijft op deze wijze behouden voor Groningen en wordt dus net als de rest van het Groninger Molenarchief openbaar.

Deze kwitantie is gevonden tussen exemplaren van De Molenaar van de heer B. Dijk

Schenkers:

Familie Ohlen uit Koog aan de Zaan

Mevr. Evenhuis, Utrecht

De heer T. de Jong, Hoogkerk

De heer B. Dijk, Aduard

De heer M. Batselier, Breda

De heer J.J. van Bruggen, Bedum

Familie Bakker, Harkstede

Schelingen o.a.:

11 fotoalbums met Groninger molenfoto's van bestaande en verdwenen molens (1902-1998)

Gegevens over molen de *Fram* in Woltersum

Foto's en nummers van De Molenaar

Nummers van De Molenaar

Foto's van Groningen en Drenthe

Foto van verdwenen en bestaande molens

Verzameling W.O. Bakker.

Werken op het Groninger Molenarchief

Archivarissen houden zich in hoofdzaak bezig met tekstmateriaal van anderen. Hou u vast als ze - in dit geval ikzelf, Antoon van Giessen, voor iedereen gewoon Ton - zelf het toetsenbord gaan mishandelen!

Het is dacht ik twee of drie jaar geleden dat ik iemand tegenkwam die als vrijwilliger werkte bij het Groninger Molenarchief. Hij nodigde me uit eens te komen kijken. Historie en oude techniek samen, dat vind ik machtig interessant om in te grasduinen en om het materiaal op orde en regel te zetten. Met molens had ik me nog nooit bezighouden, maar nu werkt het dubbel op: oude tijdschriften napluizen op molens die verdwenen zijn of weer opgebouwd of gerestaureerd (in heel Nederland en eventueel in het buitenland). Die gegevens moeten gecodeerd worden opgeslagen in een computer.

Ik zie namen en foto's voorbijkomen van molenkenners als Bakker uit Harkstede, Bakker uit Moerkapelle, Van der Horst, Korpershoek van Monumentenzorg die dan nog jonge kerels zijn. Ook molenmakers als Wiertsema, Roemeling en Medendorp, in heel het land kom je ze tegen. Nu ben ik aan de slag met oude uitgaven van het vakblad De Molenaar. Het is jammer dat dit blad sinds 1999 niet meer bestaat, maar er zijn andere week- of maandbladen voor in de plaats gekomen. Als ik lees wat een molen moest kosten rond 1970 en wat herstellwerkzaamheden toen moesten kosten, schrik ik des te meer nu ik zie hoe de prijzen nu liggen.

Onlangs kregen wij van B. Dijk uit Aduard een paar dozen met nummers van De Molenaar die voor ons waardevol bleken te zijn omdat er bij ons ontbrekende nummers tussen zaten. Zo vonden we dingen als oude nota's en kwitanties, bijvoorbeeld voor een jaarabonnement (1925) op De Molenaar voor de

somma van Drie Gulden en Vijftien Cent (zie de afbeelding op pagina 14). Dat waren nog eens tijden!

Het is zonde dat er van vóór 1965 geen complete jaargangen van De Molenaar in het archief zijn - zelfs geen gedeelten. Ze moeten toch ergens zijn (vanaf 1899), waarschijnlijk bij verschillende molenvrienden op een stoffig plekje waar bijna nooit iemand komt. Hoe komen we aan die oude nummers van De Molenaar die we missen? We hebben ze nodig om zo'n honderd jaar geschiedenis zó vast te leggen dat die ontsloten wordt voor uw en mijn nageslacht. Zodat iedereen met een druk op een knop alles van molens op papier of CD-ROM kunt krijgen met eventuele foto's en tekeningen.

Ik sluit dit artikel af met een zeer toepasselijke kopetext uit De Molenaar:

Weekend-overpeinzing

Molentijdfhebbers en molenvrienden worden verondersteld hun kennis en wetenschap te delen. Op het archief ontvangen we natuurlijk het liefst oude originelen, maar kopieën van alles wat u wil bewaren uit de vorige eeuw of ouder is ook hartelijk welkom.

Als u uw zolder of oude kast met oude molentijdschriften, -boeken of -foto's aan ons - ook uw - archief schenkt, blijft uw naam voor altijd aan het Groninger Molenarchief verbonden. Geld om het materiaal te kopen is er niet, ook niet voor prijzen voor de mooiste opruiming. Eeuwige roem bij het nageslacht is uw hoofdprijs. Bel, schrijf of e-mail naar het molenarchief, wij maken graag de kopieën zodat de gegevens en foto's voor iedereen toegankelijk kunnen worden gemaakt.

Denk er eens over na van welk moois u afstand wilt doen ten nutte van alle molenvrienden.

Bij het graf van een molenaar

Op het kerkhof van Lettelbert ligt aan de zuidkant van de kerk een opvallende grafsteen waarop een molen is afgebeeld. Dit is het graf van Egbert Switters, die van 1847 tot zijn overlijden in 1853 molenaar was in Enumatil.

Het opschrift op deze zerk vertelt ons dat Egbert in 1823 op een bijzondere plaats geboren werd. Hij kwam ter wereld op het schip van zijn ouders, 'De Vriendschap', dat op dat moment op de Waddenzee voer, onderweg van het Oostfriesse Norden naar het

Waddeneiland Nordenei. Zijn ouders, Egbert Harm Switters en Reintje Lammerts Krijthe, waren pas een half jaar na de geboorte van Egbert jr. in de gelegenheid om hun zoon aan te geven. Dat deden ze op het stadhuis in Groningen, toen hun schip vanwege de invallende winter enige tijd in Groningen moest liggen.

Egbert was nog maar zes jaar oud toen zijn vader overleed. Had hij zijn vader niet zo vroeg verloren dan was Egbert misschien ook schipper geworden. Hij trad echter in de voetsporen van zijn stiefvader:

De grafsteen van Egbert Switters

Foto: Jan Oldenhuis, Baflo

zijn moeder hertrouwde met de ondernemende molenaar, hout- en steenhandelaar Pieter Hendrikus Nanninga te Enumatil. Deze molenaar en handelaar bezat sinds 1832 samen met een compagnon een roggemolen aan de Westerdijk in Enumatil. In 1845 stichtte Nanninga een tweede molen aan het Hoendiep. Dit was een pelmolen, die hij naderhand liet ombouwen tot een zaagmolen. Stiefzoon Egbert nam in 1847 de roggemolen aan de Westerdijk over, maar veel geluk had hij niet: in 1848 ging deze molen volledig in vlammen op. De jonge ondernemer zat echter niet bij de pakken neer, maar liet op dezelfde plek een nieuwe korenmolen bouwen die de naam *Windlust* kreeg. Egbert was in het begin van 1847 getrouwd met de achttienjarige Trijntje Klasens Bakker, een dorpsgenote van hem. Samen kregen ze drie kinderen.

Een lang leven was Egbert niet beschoren: hij overleed op 12 augustus 1853, volgens de overlijdensadvertentie 'na ene sukkelig van 31 weken'. Zijn jongste kind, een meisje, werd geboren '10 uren voor zijn rusten', volgens hetzelfde overlijdensbericht. Dit kind kreeg de naam Egberdina.

Egbert Switters werd begraven in Lettelbert: Enumatil had - en heeft nog steeds - geen begraafplaats.

Op het graf staat de volgende tekst:

EGBERT SWITTERS ez.
geb. 14 Sept. 1823 aan boord
van het schip de vriendschap
tusschen Norden en Nordenei.
Overl. den 12 Aug. 1853 te Enum[atil]

Zoo sluimer zacht, gij goede vader!
't Graf heeft u ons te vroeg ontscheurd!
Gij onze steun en trouwe rader
wordt altijd diep door ons betreurd.

Egberts zoons, Klaas en Pieter Switters, traden in de sporen van hun vader en werden molenaars in de stad Groningen. Later had de familie een steenhouwerij in deze stad.

Met toestemming overgenomen uit Groninger Kerken (2000/2), een uitgave van de Stichting Oude Groninger Kerken.

Noot van de redactie:

Dit is een voorbeeld van de molenaarsgrafstenen die in onze provincie te vinden zijn.

Het zou mooi zijn als iemand de moeite zou nemen er een thematische inventarisatie van te maken.

G. Geertsema-ten Broek

Nieuws van de Stichting De Groninger Molen

Het algemeen bestuur van de Stichting De Groninger Molen heeft op 16 oktober jl. haar jaarvergadering gehouden in het voorlichtingscentrum bij de poldermolen *Goliath* te Uithuizermeeden. Voorzitter Knol heette de aanwezigen van harte welkom en memoreerde een aantal gebeurtenissen van het afgelopen jaar.

Behalve de bestuursleden en kantoormedewerkers waren enkele genodigden aanwezig, te weten

mevrouw Doff, werkzaam als gastvrouw van het voorlichtingscentrum voor windenergie, oud-voorzitter de heer J. Slim en mevrouw Koops, die haar afstudeeropdracht bij de Stichting De Groninger Molen heeft gedaan.

Tijdens de vergadering werden diverse vragen gesteld. De heer Prenger krijgt een positief antwoord wanneer hij vraagt naar de ontwikkeling van

een Engelse molenfolder; de brochure 'Alle molens in Groningen' zal begin volgend jaar worden gedrukt.

De verzekeringskwestie met Marsh BV komt ook aan de orde. De taxaties van de molens vielen hoger uit dan verwacht; hierdoor zijn de premies schrikbarend verhoogd. De Stichting De Groninger Molen is in overleg met Marsh BV. De Vereniging De Hollandsche Molen geeft jammer genoeg niet thuis na een verzoek om bemiddeling. Het algemeen bestuur van de Stichting De Groninger Molen besluit dat na het overleg met Marsh BV aan de Vereniging De Hollandsche Molen zal worden gevraagd een evaluatie uit te voeren bij alle molen-eigenaren in Nederland die een verzekering bij Marsh hebben afgesloten.

De Provinciale Cultuurnota 2001-2004, die nu in concept gereed is, komt aan de orde.

Organisatiebureau Cukier onderzoekt de herstructurering van de Federatie Monumenten Organisaties Groningen (FMOG), waar de Stichting De Groninger Molen deel van uitmaakt.

Bureau Laagland moet antwoord geven op de vraag of de Monumentenwacht nog voldoende past binnen de FMOG, omdat de Monumentenwacht geen beheersfunctie vervult, maar slechts dienstverlenend opereert. De angst bestaat dat het de Provincie niet om het monument gaat, maar om het stimuleren van toerisme en recreatie. De monumenten krijgen een ondergeschikte plaats. De Stichting De Groninger Molen gaat het in de eerste plaats om het behoud van het monument! Pas daarna komen activiteiten als cultuurtoerisme en erfgoededucatie.

Nadat het jaarverslag en de jaarrekening 1999 zijn goedgekeurd, volgt de begroting 2001. De begroting wordt ongewijzigd vastgesteld.

Er bestaan nog steeds vacatures in het dagelijks bestuur.

Door de fusies van waterschappen werd de werkdruk hoger van onze secretaris mevrouw I. Oosting. Haar dagelijkse werkzaamheden kon zij helaas niet meer combineren met haar functie van secretaris van het bestuur. In juni heeft het dagelijks bestuur afscheid van haar genomen.

De voorzitter roept kandidaten op om zich beschikbaar te stellen voor het dagelijks bestuur.

De heer T. Kalk was namens de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens lid van het dagelijks bestuur van de stichting. Het voorstel om de heer Kalk een kwaliteitszetel in te laten nemen nu hij geen deel meer uitmaakt van het bestuur van de Vereniging, wordt met applaus aangenomen.

Tijdens de rondvraag wordt nog gesproken over sprinklerinstallaties in molens en de handleiding die de technische commissie samenstelt over 'Restauratie en onderhoud molens'.

De volgende vergadering van het Algemeen Bestuur zal plaatsvinden op 15 oktober 2001.

Na de vergadering houdt Elisabeth Koops een korte inleiding over het rapport 'Zo gaan de wieken'. In dit afstudeerverslag wordt ingegaan op de huidige wijze van communiceren binnen de Groninger molenorganisaties. Geconcludeerd wordt dat deze communicatie verbetering behoeft. Bij de Hanzehogeschool is inmiddels een nieuwe opdracht neergelegd voor het concretiseren van een communicatieplan. Mevrouw Koops legde drie prikkelende stellingen aan de vergadering voor:

- 1 De Vereniging Vrienden van de Groninger Molens, het Gilde van Vrijwillig Molenaars, afd. Groningen en de Stichting De Groninger Molen moeten zich verenigen in één organisatie met één bestuur zodat er één sterke molenorganisatie ontstaat.
- 2 Het Algemeen Bestuur moet vaker dan eens per jaar bijeenkomen om zodoende richtlijnen ten aanzien van het beleid aan te geven en meer betrokken te zijn bij het werk rondom de molens in Groningen.
- 3 Eens per jaar wordt een bijeenkomst georganiseerd voor alle vrijwilligers om de waardering uit te spreken voor het werk dat is verzet.

Er ontstond een geanimeerde discussie waarin de vergadering openhartig haar mening heeft gegeven.

Verstild verleden (35)

Ik blijf het altijd een imposant gezicht vinden, grote ronde stenen korenmolens. Een stukje vakwerk op metselgebied. Wie anno 2000 door Bellingwolde rijdt ziet *Veldkamp's meuln* (14) nog altijd staan, maar vraag niet hoe. Het muurwerk vraagt om nieuwe vaklieden. Vaklieden die de molen weer een strak uiterlijk kunnen geven.

De molen is behoorlijk hoog en dat moest in het lommerrijke Bellingwolde ook wel, wilde men in ieder geval nog enige wind vangen vanachter de eiken langs de hoofdweg.

Of de eiken langs de weg even oud zijn als de molen, durf ik niet te zeggen, maar de omvang van de bomen langs de weg doet een respectabele leeftijd vermoeden.

De ronde stenen molen te Bellingwolde werd in 1855 opgeleverd als koren- en oliemolen voor R.H. Mulder. Later kwam de molen in bezit van de familie Veldkamp. In 1956 nam de gemeente de molen over van H. Veldkamp. Het ietwat groezelige kaartje gedrukt op slecht papier laat de situatie aan het begin van de vorige eeuw zien. De molen was nog vol in bedrijf en ondanks de vele bomen in en rond het dorp, van ver goed zichtbaar. Ten oosten van de molen was het landschap deels nog 'wild, woest en ledig'. Aan de Duitse zijde van de grens was de situatie idem dito. Werkverschaffing en ruilverkaveling veranderen het landschap rond Bellingwolde aanmerkelijk. *Veldkamp's meuln* bleef bestaan. Vrijwilligers hielden de molen zelfs nog een tijd lang draaiende tot het niet meer kon, maar één ding is zeker, de molen zal ooit weer fier van lijf en leden zijn wieken laten draaien.

Veldkamp's meul'n, Bellingwolde
Foto: Collectie Wiertsema, Winschoten

Kunst in de molen: een succesvolle combinatie

Onder de noemer Kunst en Monumentenroute heeft de stichting Culturele Raad Middelstum de twee totaal verschillende vormen van cultuur met elkaar versmolten. Binnen de gemeente Loppersum werden 15 historische panden (bijvoorbeeld plaats Melkema in Huizinge, de donjon Ewsum in Middelstum en de Jacobskerk in Zeerijp) deels ingericht als expositieruimtes voor kunstenaars (bijv. Henk Helmantel en Francine Schrikkema) uit dezelfde gemeente. Langs de panden heeft men vervolgens een fiets- en autoroute uitgezet om bezoekers gedurende 4 weekeinden in staat te stellen om beide vormen van cultuur te bezichtigen. Het resultaat bleek, boven verwachting, goed aan te slaan bij het publiek. Na een aarzelend begin trokken de bezoekersaantallen op tot zeer hoge aantallen.

Van de molens in de gemeente Loppersum hebben de *Stormvogel* in Loppersum en *De Hoop* in Garsthuizen deelgenomen aan de route. In Garsthuizen konden bezoekers genieten van een divers aanbod aan kunstuitingen. Op de eerste 3 zolders van de molen waren werken geëxposeerd van Toon Borg-huis en Janke Poortvliet. De belendende schuur bood plaats aan werk van George Tokaye. Totaal verschillende kunststromingen die wonderlijk harmoniseerden met de zeer functioneel ingerichte molen.

Dick Wijchgel en zijn leerlingen hebben het initiatief een krachtige impuls gegeven door *De Hoop* gedurende de weekeinden te laten draaien. De start op Open Monumentendag bracht nog weinig bezoekers, maar in de volgende drie weekeinden steeg het bezoekersaantal explosief. Nieuwsgierig geworden door het weerpraatje op de molen van TVNoord-weervrouw Anneke van der Laan, kwamen veel mensen naar de molen. Uiteindelijk hebben circa 1200 bezoekers de kunstwerken in Garsthuizen bekeken en een groot deel daarvan maakte van de gelegenheid gebruik ook het gaande werk van de molen zelf te bezichtigen.

Het uitzicht vanaf de stelling en de rustig draaiende molen maakte vele tongen los. De reacties in het gastenboek spreken boekdelen. Zomaar een paar reacties: 'een inspirerende verademing', 'een schitterende route' en 'je krijgt er een blij gevoel van'. Bijzonder was verder het bezoek van een echtpaar, waarvan de man een neefje bleek te zijn van de vroegere mulder Nienhuis. In zijn jeugd ging hij vaak op bezoek bij oom en tante en hij kon daar vele anekdotes over vertellen. Juist door de kunst- en monumentenroute had hij de gelegenheid om nogmaals een bezoek aan de molen te brengen. Wellicht ligt daarin het succes van deze route.

Voor velen was dit het moment om eens bijzondere panden in de omgeving te bezoeken. Men weet immers zeker dat het pand geopend is. Verder maakten veel mensen die normaliter nooit een molen binnenstappen nu door hun belangstelling voor kunst ook kennis met een molen. Uiteraard was het voor veel mensen gewoon een leuk doel voor hun uitje in het weekeinde.

Samenvattend: een zeer leuk initiatief met veel positieve reacties van nog meer bezoekers: dat vraagt om een vervolg!

Najaarsvergadering 2000 van de vereniging Vrienden van de Groninger Molens

De najaarsvergadering van de vereniging Vrienden van de Groninger Molens in het dorps huis in Kolham werd bezocht door 35 leden. Speciaal welkom werden geheten de ereleden de heren De Jong, Van der Horst en vertegenwoordigers van de stichting De Groninger Molen, de Slochter Molenstichting, vereniging Vrienden van de korenmolen Entreprijs en van het Gilde van vrijwillig Molenaars, afd. Groningen.

Met een ogenblik stilte werd bij het overlijden van de heer W.O. Bakker, erelid van de vereniging, herdacht. Hij gaf tijdens onze vergaderingen vaak dialezingen van de molenreizen die hij had ondernomen. Bakker had een fabelachtig geheugen. Er was altijd veel bewondering voor Bakker om zijn kennis van de molens waar hij ooit eens was geweest. Bovendien is hij jarenlang lid geweest van de Archiefcommissie van onze vereniging. Bakker is op molendag geridderd voor zijn verdiensten t.a.v. de molens. De vereniging is hem veel dank verschuldigd.

De najaarsvergadering is met opzet in Kolham gehouden. Het dorp heeft immers zijn korenmolen *Entreprijs* verloren. Door een brand bij een aangrenzend varkensbedrijf is ook de molen in brand geraakt. De gehele bovenbouw is verloren gegaan. De brandweer van Hoogezand-Sappemeer was helaas niet bij machte de hoge molen te redden. Ook heeft de brandweer er weinig aan gedaan de molen te beschermen tegen vuuroverslag. Het is noodzakelijk dat de moleneigenaar met de brandweer een aanvalsplan maakt voor een eventuele brandbestrijding op de molen. Van brandweerkorpsen mag niet zonder meer worden verwacht dat zij zonder kennis van de situatie ter plekke een brandende molen op een accurate wijze kunnen blussen. Soms ontbreekt voldoende aanvoer van water via de waterleiding.

Vervolgens werden de bestuursleden voorgesteld aan de leden; het zijn, Grieto de Vries (voorzitter), Henk Vos (secretaris en vice-voorzitter), Lucas Venema (penningmeester), Gerard Koster (2e secretaris) en Hans Wolthuis (2e penningmeester). Er zijn momenteel slechts 5 bestuursleden; het bestuur wil graag een uitbreiding. Kandidaten wordt verzocht zich te melden.

De voorzitter doet verslag van de vergadering van het Algemeen Bestuur van de Stichting De Groninger Molen op 16 oktober 2000.

Mededelingen werden gedaan over:

De geplande **excursie** naar Noord Holland is helaas niet doorgegaan vanwege te weinig deelnemers. Het bestuur beraadt zich op de haalbaarheid van een excursie. De vraag doet zich voor of een hogere bijdrage wellicht de oorzaak is van een geringere opgave of dat de reis naar Noord Holland te ver is of dat het een algemeen verschijnsel van de laatste jaren is. Het bestuur wil graag reacties van de leden. Het **Groninger Molenarchief** gaat eind 2000 verhuizen van Wedde naar Veele (bij Vlagtwedde). Er is helaas geen plaats in het nieuwe waterschapshuis van het waterschap Hunze en Aa's aan het Aquaplein te Veendam. In Veele krijgt het molenarchief de beschikking over twee royale ruimtes.

De **website** <http://www.groningermolens.nl> heeft reeds diverse moleneigenaren als klant. De vrijwillige molenaars zijn een van de volgende groepen die worden aangeschreven voor deelname. De werkgroep wil graag uitbreiding van de vrijwilligers.

De **PR-commissie** wil ook graag uitbreiding van het aantal leden. Er zijn nu slechts twee leden. Nieuwe leden kunnen zich melden bij Gerda Koster of Ties Kalk.

De **redactie** van de Nieuwe Zelfzwichter heeft met name behoefte aan correspondenten die molen-nieuwtjes doorgeven. U kunt zich aanmelden bij het Molenbureau.

De **verzameling van de heer W.O. Bakker** is door de vereniging overgenomen. De verzameling zal worden beheerd door het Groninger Molenarchief. Op deze wijze is het voor de leden mogelijk de uitgebreide verzameling van Bakker, die zijn naam zal blijven dragen, te raadplegen.

Molen Berg in Winschoten is op 14 oktober op feestelijke wijze officieel heropend. Winschoten mag zich weer een molenstad noemen met zijn drie kapitale koren- en pelmolens.

Het verslag van de voorjaarsvergadering werd ongewijzigd vastgesteld. Het verslag gaf voor de heer De Jong aanleiding om nogmaals aan te dringen op een bijdrage van de vereniging voor het aanbrengen van een stelling om de molenromp van Ten Boer. Hij had hierover ook een brief naar het bestuur geschreven. De voorzitter antwoordde dat het bestuur enkele jaren geleden heeft besloten dat het wil bijdragen in het onderdeel van de molenromp dat dienst gaat doen als bezoekerscentrum voor molens. Het nieuwe bestuur heeft dit onlangs nog weer bevestigd. Bijdragen voor de bouw van een stelling rond de molenromp vallen hier niet onder.

Het jaarplan 2001 werd vastgesteld met de toevoeging dat de samenwerking tussen de drie molenorganisaties ook als actiepunt werd toegevoegd. Op de begroting 2001 werd toelichting door het bestuur gegeven n.a.v. een aantal vragen van leden. De begroting werd ongewijzigd vastgesteld. Secretaris Lammert Groenewold van de Slochter Molenstichting gaf na de pauze uitgebreide informatie over de trieste brand van de molen in Kolham en de pogingen tot herbouw. Dit werd gedaan aan de hand van een digitale diaprojectie van beelden van de molen voor en na de brand. Diverse mensen hebben hiervoor foto's ter beschikking gesteld van zowel het uitwendige als het inwendige van de molen. Op deze wijze is gelukkig vastgelegd hoe de molen er uit zag. Bij herbouw kunnen deze gegevens weer gebruikt worden. Opmerkelijk was dat de molen er in de loop der tijd zo verschillend heeft uitgezien. De rol van de brandweer kwam in de discussie uitgebreid aan de orde. De aanwezigen waren niet erg tevreden over de brandweer.

Jaarplan 2001 van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens

Het jaarplan 2001 is het achtste jaarplan dat aan de ledenvergadering is voorgelegd. De activiteiten worden zoveel mogelijk gerealiseerd in samenwerking met de overige molenorganisaties in onze provincie. Deze lijst moet gezien worden als de lijst van activiteiten van het bestuur van de vereniging.

- 1 De ontwikkelingen rond molens volgen ten aanzien van het veiligstellen van het voortbestaan van de molens
- 2 Het verzamelen, inventariseren en documenteren van materiaal van bestaande en verdwenen molens en het uitlenen van expositiematerialen
- 3 Samenwerken met de overige provinciale molenorganisaties
- 4 Ondersteunen van acties van biotoopwachters en andere molenorganisaties m.b.t. de biotoop van molens
- 5 Organiseren van de jaarlijkse excursie
- 6 Meewerken aan provinciale en regionale molen-dagen
- 7 Deelnemen aan beurzen, tentoonstellingen en verzorgen van lezingen over molens
- 8 Exploiteren van de gezamenlijke molenwebsite www.groningermolens.nl.
- 9 Het ontwikkelen van molenbezoekerscentra in de provincie
- 10 Beschrijven en in kaart brengen van molenroutes
- 11 Bevorderen van de herbouw van de Amerikaanse windmotor, een spinnenkop-poldermolen en een weidemolen
- 12 Het verlenen van medewerking aan molenprojecten van derden
- 13 Voorbereiden van de 3e versie van het Groninger molenboek

Het Jonge Schaap

Help *Het Jonge Schaap* over de Dam. Onder deze slogan probeert men een slordige drie miljoen bij elkaar te krijgen om houtzaagmolen *Het Jonge Schaap* aan de Zaanse Schans te herbouwen.

Om dit doel te bereiken kunnen liefhebbers vanaf f100,- een plank van de molen kopen, maar voor iemand die graag op een andere manier wil bijdragen is er het prachtige album 'Van dik hout zaagt men planken' zeker een aanrader. Het ongeveer 100 pagina's dikke album, kan gevuld worden met - hoe kan het in de Zaanstreek ook haast anders - losse plaatjes zoals u die zich wellicht nog kunt herinneren van de Verkade-albums. Het boek 'Van dik hout zaagt men planken' is echter modern vormgegeven. Om de prijs hoeft u de aanschaf niet te laten. Voor f29,45 ploft het boekje bij u op de deurmat. Bestellen via bank of giro valt te prefereren boven bestellen bij de plaatselijke boekenboer. Het album bevat maar een deel van de losse plaatjes. De andere zakjes worden eind december 2000 en in februari/maart en mei/juni 2001 toegezonden aan diegenen die per postgiro of bank hebben besteld. Bestelt u via de boekhandel, dan moet u zelf achter de plaatjes aan!

'Van dik hout zaagt men planken' is te verkrijgen door overschrijving van f29,45 op gironummer 458175 t.n.v. Actiecentrum Het Jonge Schaap, Zaandam

Meer over het project leest u op de internetpagina
www.hetjongeschaap.nl

Publicatie over oliemolens in Groningen en Drenthe

Sinds haar oprichting streeft T.I.M.S. Nederland en Vlaanderen ernaar om de kennis over molens in het Nederlandse taalgebied uit te breiden. Met haar jongste publicatie over oliemolens in het noorden van Nederland heeft de vereniging getracht een leemte op te vullen.

Op 31 mei 1997 vond een excursie plaats naar een aantal oliemolens en oliemolenrestanten in Groningen en Drenthe. De bekende molenpublicist Frans Rutten vond hierin aanleiding dit thema verder uit te diepen en aan te vullen.

De publicatie omvat drie delen. In het eerste deel geeft Rutten een beeld van de historie en de techniek van oliemolens in de genoemde provincies. Vervolgens beschrijft hij uitgebreid de tijdens de excursie bezochte objecten. Hierbij heeft hij ook dankbaar gebruik gemaakt van gegevens die door molenmaker Medendorp zijn verstrekt. De naam

Medendorp is onlosmakelijk verbonden met oliemolen *De Wachter* in Zuidlaren, die vele jaren eigendom van de familie was. De auteur sluit af met een inventarisatie van alle hem bekende oliemolens die in deze provincies hebben gestaan. Deze rijk geïllustreerde studie verdient beslist een plaats in de boekenkast bij alle in industriële molens geïnteresseerden. Degenen die speciaal belangstelling hebben voor molens in Noord-Nederland zullen in dit werk eveneens veel van hun gading vinden. De publicatie is verschenen als themanummer van het blad *Molinologie* (Nr. 13).

Het themanummer is te koop op het Molenbureau (afhalen: f 12,50) of te bestellen door overmaking van f 17,50 op Postbankrekening 6 104 927 ten gunste van TIMS-Nederland, Hondsdraf 17, 3738 TB Maartensdijk. Vergeet niet uw adres op de overschrijving te vermelden.

Winschoter molens ernstig bedreigd door hoogbouw

B. Oomkens, biotoopwachter

Het gemeentebestuur van Winschoten is een procedure ex artikel 19, lid 2, van de Wet Ruimtelijke Ordening begonnen voor de bouw van een kantoorgebouw aan De Klinker met een hoogte van plusminus 16,50 meter. Het multifunctioneel centrum De Klinker is met toepassing van een afwijkings- c.q. vrijstellingsprocedure gebouwd onder vigeur van het bestemmingsplan Zeeheldenbuurt Zuid-Oost 1967. Daarmee is de in dit bestemmingsplan beoogde bebouwing gerealiseerd. Volgens berichten in de pers en geruchten zijn er nog meer plannen voor uitbreiding van het gebouwencomplex De Klinker. Verder ligt er een plan voor een complex met 59 appartementen aan de Zeeheldenstraat met een hoogte van plusminus 12,50 meter - plaatselijk zelfs ongeveer 16 meter - met de meest zuidelijke punt op rond 80 meter van molen *Edens*. De afstand tot molen *Dijkstra* is plusminus 325 meter.

Het beoogde kantoorgebouw zal op rond 110 meter van molen *Edens* verrijzen. De stellinghoogte van deze molen is 10 meter. Volgens de biotoopnormen zijn binnen een straal van 280 meter van de molen bebouwing en boombeplanting hoger dan 10 meter niet toelaatbaar. Daarbuiten is de norm voor de totale hoogte voor bebouwing en beplanting voor iedere 10 meter afstand meer 0,20 meter hoger. Ook voor molen *Dijkstra* op een afstand van plusminus 355 meter en een stellinghoogte van 12 meter is het geprojecteerde kantoorgebouw veel te hoog.

De verschillende molenorganisaties hebben in 1998 bedenkingen en later bezwaren ingediend tegen de afgifte van een bouwvergunning voor de bouw van een flatgebouw met 4 woonlagen op de hoek Nassaustraat-Sint Vitusholt op een afstand van plusminus 100 meter van molen *Berg*. Dit bouwplan week af van het geldende bestemmingsplan Nassaustraat 1968. Daarbij kwam dat het bouwterrein door de gemeente aan een projectontwikkelaar is verkocht. Nadat het college van Burgemeester en Wethouders

schriftelijk hadden voorgesteld de molenbiotoop voor alle drie de Winschoter molens te formuleren, vervolgens te toetsen aan de thans bekende in voorbereiding zijnde stedenbouwkundige ontwikkelingen en op basis van deze toetsing te komen tot heldere en duidelijke afspraken, hebben de molenorganisaties hun bezwaarschriften ingetrokken en is de bouwvergunning verleend.

Ondanks herhaald navragen heeft het gemeentebestuur geen voorstellen met betrekking tot de molenbiotoop gedaan en heeft het in strijd met de schriftelijk gedane toezegging een nieuw bouwplan in procedure gebracht. Het gemeentebestuur koerst kennelijk aan op een confrontatie.

Op dit moment heeft de Molenwerkgroep Oost-Groningen al een brief met bedenkingen ingezonden. De andere molenorganisaties zijn op dit moment (20 november 2000) bezig met overleg over de beste formulering en de verdere strategie. Aan de Bond Heemschut en de Stichting Oud-Winschoten is gevraagd eveneens te protesteren.

De drie molens in een goede biotoop (Winschoten, Nassaustraat)

Ansichtkaart verzonden in 1961

Molenpuzzel

D. Reitsema

De oplossing van de puzzel is een woord gevormd door de achter elkaar geplaatste letters die volgen uit de tien aanwijzingen en plaatjes.

- 1 Op 1 september 1976 stortte het bovenachtkant van deze molen neer tijdens hijswerkzaamheden.
De laatste letter in de naam van de plaats waar deze molen staat.
- 2 De laatste spinnenkopmolen werd in het najaar van 1949 kwaadwillig gesloopt.
De letter die drie keer voorkomt in de plaatsnaam waar deze molen stond.
- 3 Op 6 oktober 1954 sloeg deze molen op hol.
De derde letter in de naam van deze molen.
- 4 Deze molen werd samen met de molen van de gebroeders Bos te Vierverlaten gebruikt voor de bouw van een molen te Vledder.
De vijfde letter van de plaats waar deze molen stond.
- 5 De vijfde letter van de bijnaam van de molen waar onderstaande tekst op een gedenksteen is geplaatst.
*Door vuur verbrand kwam ik tot stand,
Blijf ik bewaard, veel geld bespaard,
En had 'k de wind maar steeds tot vrind,
Dan bracht ik met lust den stoom tot tust.
M. Noordewier, Eenrum, bouwmeester
J. Klippus, Bedum, ontwerper*
- 6 Op 1 november 1951 kwam de stelling van deze molen met drie personen naar beneden waarbij zich geen ernstige ongelukken voordeden.
De tweede letter van de naam van deze molen.
- 7 Voor de grootste molen van de provincie werd op 15 november 1950 een sloopvergunning verleend.
De zesde letter in de naam van de plaats waar deze molen stond.
- 8 De hoogste molen van de provincie kreeg zijn sloopvergunning op 28 april 1951.
De eerste letter van de naam van deze molen.
- 9 Van 9 op 10 november 1969 waaide er een molen om.
De laatste letter van de naam van deze molen, die later herbouwd is.
- 10 Op 17 oktober 1967 brandde deze molen af.
De negende letter van de plaats waar deze molen stond.

1

2

3

4

5

6

7

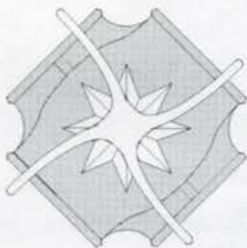
8

9

10

VERENIGING VAN VRIENDEN VAN DE
GRONINGER MOLENS

STICHTING DE GRONINGER MOLEN

GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

